

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 21.

Lördagen den 27 Maj

1871.

Regeringen och Riksdagen.

Statsmakterna skildes denna gång temligen kallt från hvarandra. Naturligtvis hade hvad som yttrades om drottningens frånfalle och konungens sjukdom all den värme och hjertlighet som var att vänta. H. maj:ts sjukdom och den smärtsamma förlust som följde på tillfrisknandet voro de första ämnen som vidrördes i trontalet, och samma framstående plats erhöles också dessa sorgliga omständigheter i den på Första kammarens vägnar af dess talman framförda adressen, medan Andra kammarens talman äfven, ehuru först i sitt slutord, egnade drottning Lovisas minne en hjertlig hägkomst. Men utom dessa personliga tillgifvenhetsförsäkringar hade man icke mycket att säga hvarandra. Konungen hoppas, att fastän det nu misslyckades med det af hans regering framlagda förslaget till ny föreningsakt mellan Sverige och Norge, det skall måhända lyckas bättre en annan gång, samt erinrar riksdagen att beslutet i fattigvårdsfrågan varit med längtan motsedt. Han hoppas att de äfven i andra ämnen, rörande hvilka han till riksdagen framställt förslag, fattade besluten skola blifva till allmänt gagn, och erkänner slutligen den fosterländska beredvillighet, hvarmed större delen af de för det materiella försvarsverket äskade anslagen blifvit beviljade, ehuru, som det heter, »den ännu viktigare förstärkningen i lefvande kraft, som borde vinnas genom

värnepligtens utsträckning, är för tillfälle omintetgjord genom förbehåll som hvarken riksdagen i sin helhet antagit eller Jag skulle kunnat godkänna». Detta är hvad en hvar väntade skola sägas från tronen; derefter tillägges att »en samvetsgrann vård om rikets välfärd» icke medgifver något dröjsmål med landförsvarets slutliga ordnande, och att, om inga oförutsedda hinder möta, en urtima riksdag skall blifva sammankallad. Härpå hade kamrarnes talman lyckligtvis ingen anledning att svara, efter som deras adresser föregingo trontalet. Grefve Lagerbjelke, som starkt accentuerar att denna riksdag beviljat större anslag till krigsmaterielen än någon föregående, uttrycker den förhoppning att de hinder och den oklarhet genom meningsstrider som vållat dröjsmålet med försvarsverkets definitiva ordnande snart skola upphöra, och erinrar med rätta att den svenska patriotismen öfvervunnit svårare hinder och förlikt häftigare strider, hvarföre den nog äfven nu skall segrande bestå profvet. Erkebiskop Sundberg träffade som vanligt sjelfva kärnpunkten af saken, då han sade att lösningens uteblifvande möjligen »haft sin grund i den öfvertygelsen att ett kort uppskof vore att föredraga framför en befarad långvarig missbelåtenhet». Huru vida det mer än korta uppskof som blifvit folkets representanter förunnadt från tronen skall vara tillräckligt

att med ens undanrödja den förlåtliga tveksamheten att utbyta gamla institutioner mot nya, och sålunda undanrödja alla anledningar till långvarig missbelåtenhet, skola vi tills vidare låta vara osagdt; vi få nog tillfälle att derom yttra oss i det följande.

När vi söka att göra oss reda för betydelsen af 1871 års lagtima riksdag, så är det icke första rummet dess skenbara oförmåga att lösa arméorganisationens svåra problem som faller i ögonen: för egen del hafva vi redan i vårt första nummer uttalat vår öfvertygelse, att hvad som nu skett skulle inträffa, och den som följt med denna frågas behandling sedan några riksdagar till baka kunde knappast föreställa sig att utgången skulle blifva någon annan. För öfrigt har mycket, och såsom vi hoppas, nyttigt arbete blifvit uträttadt, som man nu icke torde vara särdeles villig att erkänna. Man har talat och skrivit mindre, men tänkt och verkat mer, än någonsin förut inom lika kort tid, och hvad som icke nu kommit till utförande, ehuru äfven det är ganska mycket, har blifvit så förberedt, att lösningen en annan gång skall befinnas jemförelsevis lätt.

Men det är en annan sak som efter vår uppfattning gifvit denna riksdag dess afgörande prägel. Vi tveka icke att uttala det, emedan det springer hvarje uppmärksam betraktare i ögonen och icke länge kan blifva någon hemlighet. De frön till representationens förändrade maktställning som lågo i 1866 års riksdagsordning, och som under de fyra föregående riksmötena omärkligt uppspirat, hafva i år skjutit i dagen, så att ingen kan förbise dem. Vi skola om den saken hvarken säga godt eller ondt, men det är ett faktum, hvilket ingen längre torde kunna förneka, att riksdagen tagit den styrande makten i sina händer, och att regeringen såsom en rådgifvande och verkställande korporation stält sig vid dess sida.

För att komma till full insigt om detta förhållande är det nog att kasta en blick på behandlingen af de kungliga propositionerna. Redan vid det flyktigaste ögonkast på beslutet kan man ej undgå att märka, huru ytterst få af regeringens förslag blifvit af kamrarna godkända, men om man derutöfver gjort sig någon möda att följa förhandlingarne, faller detta för-

hållande på ett än mer slående sätt i ögonen.

Vi förbigå vid detta tillfälle helt och hållet behandlingen af försvarsfrågan, som är tillräckligt omfattande att fordra sitt eget kapitel. Vi erinra endast att den kungliga propositionen om arméorganisationen strängt taget icke kan sägas hafva varit under kamrarnes omröstning, och knappast hördes några få enstaka representanter dertill yrka rent och obetingadt bifall.

Bland de öfriga från regeringen utgångna förslagen möter oss i första rummet finansplanen. I den nådiga propositionen om statsverkets tillstånd och behof hade kongl. maj:t, under den förutsättning att hela det till försvarsverket begärda anslagsbeloppet af 17 millioner rdr skulle på en gång blifva af riksdagen beviljad, föreslagit upptagandet af ett lån å 15 millioner, mot obligationer i svenskt mynt med 5 procents ränta och 12 års amortering, för hvars utgörande borde under lika lång tid anvisas en tilläggsbeviljning eller vapensskatt af lika belopp med den nu utgående beviljningen efter 2:dra och 3:dje artiklarne. Redan vid remissen af den kungliga propositionen höjde sig mot denna statsushållningsplan så starka röster, att dess öde redan då syntes vara i hufvudsaken afgjordt, och då statsutskottet i sitt finansbetänkande, efter fyra eller fem raders motivering, föreslog »att kongl. maj:ts i frågavarande nådiga förslag icke må vinna riksdagens bifall», var det ingen röst som deremot yttrade sig. För den reda hvarmed propositionen i öfrigt var uppställd, och den klokhet hvarmed statsverkets tillgångar voro beräknade, fick emellertid chefen för finansdepartementet mottaga det erkännande hvartill han var väl berättigad.

Det skulle föra oss allt för långt att här redogöra för behandlingen af hvarje särskild anslagsfråga i den nyssnämnda propositionen, från de ifrågasatta men afslagna små löneförhöjningarne för statsdepartementens vaktmästare till de stora affärerna på millioner, men vi tro oss icke säga för mycket, om vi, efter ett flyktigt ögonkast på de flere hundra särskilda punkterna i statsregleringen, tycka oss finna att endast en försvinnande bråkdel blifvit beslutade i full öfverensstämmelse med regeringens förslag. Vi skola i korthet efter hufvud-

titlarnes ordning angifva några mera betydande skiljaktigheter.

På Första hufvudtiteln, som innefattar hofhållningssummorna, var ingen förändring ifrågasatt, och om äfven en representant i Andra kammaren, som yrkat 15,000 rdr nedsättning i anslaget till hofstallets utfordring, lyckades vid voteringen få 65 röster med sig, stod han dock alldeles ensam i debatten, och detta bör villigt erkännas såsom ett framsteg i parlamentarisk takt inom denna kammare. En representation hvilken så har makten i sina händer som den svenska borde omsorgsfullt undvika dessa småaktiga och retsamma yttranden i afseende på hofhållningssummorna, hvaraf Andra kammarens protokoll för de föregående riksdagarna innehålla alldeles för många exempel.

På Andra hufvudtiteln hade regeringen begärt 24,000 rdr anslag till en lagbyrå. Debatten om denna viktiga angelägenhet var långvarig och saknade icke sin skärpa; utgången blef, att riksdagen endast på det sätt biföll den nådiga framställningen, att ett extra anslag af 20,000 rdr ställes till kongl. maj:ts förfogande, »att användas för fullgörande af de uppdrag som varit i det nådiga förslaget afsedda». Det är således endast på försök som detta anslag blifvit en provisoriskt beviljad, men vi hoppas att den maktpåliggande angelägenheten af en verklig lagberedning må nästa gång få en mera tillfredsställande lösning. I öfrigt afslogs regeringens förslag om löneförhöjning för två tjenstemän på personal- och aflöningsstaten för Fångvårdsstyrelsen, medan samma stat i sina öfriga delar blef af riksdagen godkänd.

Tredje hufvudtiteln, som upptager kostnaderna för rikets diplomatiska representation, har sedan den nya riksdagsordningens införande varit en ständig anledning till stridigheter mellan båda statsmakterna, och ehuru en nedsättning i anslagen för ministerstaten nyligen blifvit vidtagen, har äfven denna riksdag, genom det sätt hvar på det af kongl. maj:t äskade anslaget till ministerstaten beviljades, gifvit ett slags klandervotum, hvars rättmätighet vi erkänna vår oförmåga att inse. Af de 340,800 rdr som till detta ändamål erfordras hafva kamrarna endast såsom ständigt anslag uppfört 300,000 rdr och anvisat fyllnadssumman 40,800 rdr såsom »tillfälligt an-

slag till öfvergående utgifter». Anledningen till detta beslut torde väl närmast vara att söka i det onekligen höga beloppet af de närvarande expektansarvodena, men sanningen af de uppgifter h. exc. hr utrikesministern inför båda kamrarna framlade om lefnadskostnaderna för våra diplomatiska ombud hos främmande regeringar har af ingen blifvit jäfvad, och då statsutskottet såsom skäl för sitt tillstyrkande af det beslut som af riksdagen fattades erinrade derom, att den förutsättning om de förenade rikenas ökade politiska betydelse som för 12 år sedan föranledde en betydlig stegring af de diplomatiska utgifterna icke blifvit förverkligad, så låg i denna antydan en skugga af bitterhet, hvar till vi icke se någon anledning.

Om vi, med förbigående för denna gång af Fjerde hufvudtiteln, som angår landtförsvaret, vända oss till den Femte, så möter oss i afseende på sjöförsvarets angelägenheter i första rummet riksdagens anslag på regeringens framställning angående en förändrad organisation utaf Förvaltningen af Sjöärendena. Frågan om det lämpligaste ordnandet af detta embetsverk har, genom de högst stridiga åsigtter som gjort sig gällande hos de särskilda myndigheter hvilka deröfver haft att yttra sig, blifvit så ytterst invecklad, och sammanhänger dess utom så nära med det ännu allt jemt olösta problemet af embetsverkens ombildning i allmänhet, att representationen i denna sak omöjligen kan besluta på egen hand, utan måste af regeringen vänta en fullständigt genomtänkt och utarbetad plan, hvilken den kan såsom ett helt antaga eller förkasta. Att det senare nu blef händelsen, hafva vi redan antydt, men det är oss icke rätt klart, huru vida denna utgång är att beklaga. Äfven i en annan, långt viktigare fråga har riksdagen gifvit till känna en mot regeringens åsigtter stridande uppfattning, i det den beslutat en underdånig skrifvelse med anhållan, »att vid företagande af frågan om indragning inom sjöförsvarets nu varande befälspersonal och manskap kongl. maj:t täcktes i sammanhang dermed taga under ompröfning, huru vida icke en förening af sjövapnets begge kärer lämpligen kunde ega rum». Huru vida åter den förändrade form under hvilken båda kamrarna lemnade sitt bifall till den kungliga

propositionen om anslag till 2 pansarbåtar 540,000 rdr och 1 rekognoseringsfartyg 120,000 rdr, i det dessa båda summor sammanslogos till ett enda anslag å 660,000 rdr för anskaffande af fartyg i allmänhet, var ämnad såsom ett misstroende-votum åt nuvarande chefen för sjöförvarsdepartementet, framgår icke med full tydlighet af den förda diskussionen.

På Sjette hufvudtiteln finna vi till en början att af de 4 millioner kongl. maj:t begärt till fortsättning af statens jernvägsbyggnader endast 3,600,000 rdr blifvit beviljade, så att en nedsättning af 400,000 rdr egt rum i det ifrågasatta anslaget för norra stambanan. Å andra sidan kunde det tyckas, att då riksdagen till understödande af enskilda jernvägsbyggnader under de fem följande åren ställt till kongl. maj:ts förfogande dubbelt så mycket som blifvit begärdt, eller 10 millioner i stället för 5, skulle sådant innebära ett förtroende-votum. Ser man emellertid närmare på de beslutade villkoren för detta understöd, finner man emellertid lätt att sådant icke är förhållandet. Vid den samfälda voteringen mellan kamrarnes olika beslut, i det den första för sin del anvisat 6,500,000 och den andra det belopp som segrade, kom det kungliga förslaget om de 5 millionerna icke ens under pröfning.

Det må vara ganska betänkligt, när en representation vägrar de anslag regeringen begär till nödvändiga statsutgifter, och särskildt kunna vi icke annat än på det högsta beklaga den missförstådda sparsamhet hvarmed Andra kammaren genom sin öfvervigt i de samfälda voteringarne afslagit de högst befogade framställningarne från regeringens sida om medel till nybyggnad för Svea Artilleriregementes etablisement, behöfliga förrådshus för de nya infanterigevären och baracker för manskapets skyddande under vapenöfningarne, hvilket senare system, oafsedt ändamåls-enligheten i öfrigt, bevisligen är i längden en ojemförligt bättre hushållning än den nu brukliga tältutredningen. Men det är enligt vår tanke icke mindre betänkligt, när representationen ensidigt företager sig att höja regeringens anslagsfordringar, emedan deri ligger ett underkännande af hennes beräkningar, hvilka borde antagas vara fullkomligt väl genomtänkta och grundade på de verkliga behoven. Så förekom, vid

behandlingen af anslagen på sjette hufvudtiteln inom Första kammaren, ett förslag att höja anslaget för grofva kanoner och dertill hörande projektiler, från begärda 80,000 rdr till 200,000 rdr, och chefen för sjöförvarsdepartementet var genast färdig att »på kongl. maj:ts vägnar tacka» för den oväntade frikostigheten, som emellertid vid närmare betänkande stannade vid den välvilliga afsigten. Enligt vår mening hade det varit lämpligare, om denne kronans rådgifvare höfligt men bestämdt afvisat anbudet, med antydning att kongl. maj:t gjort sig noga reda för hvad som behöfdes och kunde användas.

På de tre sista hufvudtitlarne förekom ingenting särdeles anmärkningsvärdt. Å det äskade anslaget för telegrafverket ställdes 740,000 rdr, som erkändes motsvara det verkliga behovet, endast såsom ett slags kreditiv till regeringens förfogande, och vid beviljandet af medel till inköp af Dramatiska teatern fogades det i vår tanke välbetänkta villkoret att inventarierna vid teatrarne skulle tillhöra staten, hvarigenom möjligheten förebygges att de betydande tillgångar som ligga i förråd och materiel kunna för framtiden användas att fylla de löpande behoven för dagen. Utan detta vilkor hade sannolikt icke heller anslaget blifvit vid den samfälda voteringen beviljad. Den långa striden om tackjernstionden har lyckligtvis vid denna riksdag bragts till slut, men icke i full öfverensstämmelse med regeringens förslag, i det riksdagen beslutit att utom den af kongl. maj:t propulerade halfva roteringen, som bergslagshemmanen mot tiondens efterskänkande hädanefter skola utgöra, äfven hälften af den ränta skall dem åläggas, hvarifrån de till följd af bergslagsnaturen hittills varit befriade, hvarjemte riksdagen anhållit att, om ytterligare lindringar befinnas erforderliga, sådant måtte blifva föremål för särskild regeringsproposition. Riksdagen har således i afseende på denna beskattning visat sig strängare än hvad regeringen ifrågasatt.

På grund af en enligt sista riksdagens beslut aflåten skrivelse hade kongl. maj:t föreslagit att halfva skyddsafgiften skulle till statsverket indragas, hvaremot en rund summa af 1 million skulle anvisas för att till hälften utgå såsom bidrag till kommunerna för aflönande af deras examine-rade folkskolelärare, och med en tredjedel

till arvoden åt lärare och lärarinnor vid småskolorna. Vi betvifla att detta beslut var välbetänkt, emedan det, för att icke tala om det uniformerande statsförmyndarskap hvar till det måste gifva anledning, utan tvifvel skall leda derhän att kommunerna hädanefter skola kasta på staten hela omsorgen om sitt folkskoleväsende. Men icke heller denna regeringens framställning blef af riksdagen i sin helhet bifallen, utan underkastades sådana ändringar, hvarigenom det är att befara, att de olägenheter man velat undvika komma att kvarstå oförminskade och ändlösa stridigheter mellan kommunerna och konungens befallningshafvande uppstå i afseende på anslagens fördelning.

Utom den stora propositionen om statsverkets tillstånd och behof, har regeringen till denna riksdag aflåtit 35 särskilda skrivelser och framställningar, af hvilka 2 endast voro tillkännagifvanden, hvilka icke föranledt någon behandling i kamrarna. Af de öfriga 33 röra 16, eller nära hälften, endast obetydliga saker, såsom afsöndring af boställsjord till planteringsland vid folkskolor, försäljning af små för statsverket eller offentliga inrättningar obehöfliga lägenheter, eftergift af danaarf eller ådömda ersättningsskyldigheter, afskrifning ur kronans jordebok och räkenskaper af ett skatte-laxfiske, med mera af samma föga viktiga beskaffenhet, hvilket allt med eller utan vilkor blifvit af riksdagen bifallet. För behandlingen af propositionerna angående landförsvarets ordnande, ombildningen af Förvaltningen af Sjöärenden, skyddsafgiftens indragning till statsverket och telegrafverkets stat halva vi redan i sammanhang med hufvudtitlarne lemnat redogörelse. Vidare förekommo fyra förslag till partiella lagförändringar. Tre af dessa hafva blifvit af riksdagen godkända, nemligen till författning angående vissa förändrade föreskrifter i afseende å beräkning af tid för klagan mot hofrätts beslut i brottmål, till författning angående förändrad stämningssätt i vissa fall, och till en förändrad lydelse af 10 kap. 1 § Rättegångsbalken. Den sista lagändringen är obetydlig: den är utan tvifvel principiellt riktig, och deremot kan således ingen ting vara att anmärka; men de båda öfriga äro verkliga förbättringar, och det bör anmärkas, att den mellersta antogs af riksdagen efter regeringens förslag, med

förkastande af lagutskottets något afvikande formulering.

Det sista och viktigaste af regeringens lagändringsförslag blef deremot af riksdagen afslaget. Det afsåg att upphäfva vatten- och brödstraffet för sådana personer hvilkas helsa kunde löpa fara af dess undergående samt för den som eljest önskar att sådant utbyta, och dess ersättande med tre gånger så långt enkelt fängelse. Man behöfver ej förbise den goda meningen, som påtagligen var att efter hand afskaffa denna orimliga straffart, ehuru valet lemnades öppet för den som af något skäl föredrog det för enkelt fängelse; men man kan svårligen i någon händelse finna förslaget antagligt. Det skulle nemligen alltid finnas en klass af personer som ansåge det för en god affär, att med ett skärpt fängelsestraff på några få dagar få aftjena höga böter, hvaremot det längre fängelsestraffet vid vatten och bröd är outhärdligt och icke står i någon rimlig proportion till det trefaldt utsträckta enkla fängelset. Att helt och hållet afskaffa denna förkastliga straffart har varit flere föregående riksdagars liksom den nu slutades lifliga önskan, och saken kan derföre anses såsom en blott tidsfråga, hvars lösning uteslutande beror på tillgångar till den derför nödvändiga utvidgningen af fängelserna.

Med undantag af de tre bifallna propositionerna, angående erforderliga medel till bekostande af inredning af de till embetslokaler åt styrelsen för statens jernvägs- trafik afsedda lägenheterna uti nya stationshuset vid centralbangården i Stockholm, samt angående erforderliga medel till anskaffande af rörlig materiel vid statens jernvägar, äfvensom angående det bekanta fordringsanspråket som af staden Stettin framställdes mot Svenska kronan, hvilka samtliga anslagsfordringar blefvo framställda så sent, att de icke kunde behandlas i sammanhang med hufvudtitlarne, har intet af de öfriga regeringsförslagen blifvit antaget. Den framlagda författningen om sparbanker mötte betänkligheter, som vi hoppas till en annan gång kunna undanrödjas genom några tillägg och ett par redaktionsförändringar; det internationella författningsförslaget rörande Lapparne föll hufvudsakligen på Andra kammarens oviss- het om lämpligheten af de åtgärder för nomadernas bekvämlighet som skola af de

Norska myndigheterna beredas; propositionen till förändrad lydelse af § 72 regeringsformen blef utan tvifvel offer för det oförtjenta hat som samma förslag, framlagdt af enskild person, haft olyckan att i samma kammare ådraga sig; och hvad slutligen angår förordningen om fattigvården, så blef den hufvudsakliga förändringen som regeringen vidtagit i komiteeförslaget, nemligen redaktionen af § 1, i hvilken bestämmes hvilka äro berättigade till undfående af fattigvård, ogillad och ersatt med en annan af något olika lydelse, som ansågs bättre öfverensstämmande med riksdagens för två år sedan uppställda grunder, under det de åsigtger hvilka af chefen för ecklesiastikdepartementet i Första kammaren uttalades rörande vissa grundbegrepp både i kristendomen och den borgerliga lagstiftningen, äfvensom den gensägelse af allvarligaste beskaffenhet de mötte i samma kammare, icke lära hafva undfallit någon som med uppmärksamhet följer våra offentliga angelägenheter.

Sådant är i korthet förhållandet med de framställningar som den nyss förflutna riksdagen haft att mottaga af landets regering. Uppenbarligen har kronans rådgifvares förnämsta intresse varit koncentreradt på det förslag till arméorganisation om hvars framläggande de förenat sig, och det var derföre ingen ting oväntadt, att känslan af detta förslags öde skulle finna ett uttryck i trontalet. Huru vida de eljest haft ett politiskt program, det vill säga någon älsklingstanke i afseende på samhällets utveckling, som legat dem om hjertat, och huru vida de i sådan händelse ansett sina bemödanden krönta med framgång, derom lemna oss trontalet icke någon upplysning. Det allmänna intrycket torde icke vara till fördel för en sådan förutsättning. Det går naturligtvis också an för en regering att inskränka sin verksamhet till de löpande ärendena och öfverlemna åt representationen att lagstifta och organisera; kanske går till och med bättre så än på något annat sätt. Derom vilja vi nu icke döma, men så mycket synes oss klart, att rätt naturligt är det icke, och kan svårligen gå utöfver en viss tid, utan att kronans anseende deraf måste lida skada. Vi mena nu ingen konungamakt i personlig mening, ingen ting af den allenastyrelse hvarom vi för några årtionden sedan

hörde allt för mycket talas, och hvars traditioner vi hoppas en gång för alla må vara begrafna i glömskan; vi mena tvärtom den sant parlamentariska kronans höghet, i hvilken folket vörda högsta uttrycket af sina dyrbaraste önskingar, sitt eget medvetande, sin egen kraft och sin egen förmåga. Den regeringspersonal hvars sista återstod för ett år sedan drog sig tillbaka hade genom det stora reformarbetet 1866 kastat en glans öfver tronen, som för en tid beslöjade den förändrade maktställningen mellan regering och representation. Deras efterträdare äro icke i besittning af någon sådan personlig *prestige*, hvilken ännu för dem återstår att eröfra. Såsom enskilda personer åtnjuta de det högsta anseende, och man kan för ögonblicket icke rätt se, hvilka skulle bättre än de fylla deras svåra och visst icke afundvärda befattning; men det vore i vår tanke väl, om de, på samma gång riksdagen frånträdde sitt anspråk att regera, sjelfve stälde sitt ideal något högre än att kunna drifva igenom de allra oundgängligaste anslagspropositionerna, och för öfrigt öfverlemna åt riksdagen att taga vård om land och rike, hvilket förtroende vi icke tro att landet kan med trygghet se öfverlemnadt i riksdagens händer. Men dertill fordras något mer än kollegial fördragsamhet: dertill fordras gemensamma öfvertygelser i alla väsentliga frågor, fullkomlig solidaritet både inför konungen och inför nationen, samt icke minst det sorgfälliga öfvervägande af regeringens ställning till hvarje särskild sak, att icke den ena kronans rådgifvare må uppträda i full motsägelse med den andra.

Det visade sig af trontalet att tanken på en urtima riksdag icke, såsom man trodde, blifvit vid närmare besinnande öfvergifven, och ehuru vi icke kunna helsa den med samma entusiastiska bifall som någon af våra samtida, önska vi på det innerligaste att den måtte leda till en lycklig utgång. Svårigheterna af företaget kunna icke hafva undfallit de män som nu sitta kring rådsbordet, och utan att gifva minsta trovärdighet åt hvad som berättats om delade åsigtger i detta afseende, är det alldeles tydligt, att det måste finnas en meningskiljaktighet, som en gång torde leda till full brytning, vare sig att riksdagen godkänner det förslag som kommer att afre-

geringen framläggas, eller att det förkastas och i följd deraf den ena eller båda kamrarna måste upplösas. Men regeringen i sin helhet har naturligtvis, då hon tog detta steg, noga beräknat hvilka eftergifter hon anser sig kunna göra i den ena eller andra riktningen, och hvilka stöd hon har att i båda kamrarna påräkna för de bestämmelser som hon fasthåller. Om beskaffenheten eller om den allmänna syftningen af det utlofvade förslaget kunna vi naturligtvis icke göra oss någon ens den aflägsnaste föreställning, medan vi icke se möjligheten af en förmedling mellan yrkan-

det på indelningsverkets orubbliga bestående och fordringen på dess ovilkorliga afskaffande. De som längta efter omvexling och förändringar *à tout prix* kunna utan tvifvel lyckönska sig till beslutet, som är egnadt att framkalla stora och måhända mycket spännande situationer. Lugnare sinnen, som icke fika efter sådana retelsemedel, skola deremot förena sig i den önskan, att det af alla åsyftade målet, en god och efter våra förhållanden väl afpassad anordning af vårt försvarsväsende, må kunna uppnås med så få politiska scenförändringar som möjligt.

Europeiska sträfvanden i Oceanien.

Det är ej blott i Europa som de stora rikena äflas med hvarandra om makt och inflytande. Det breda bälte af spridda ögrupper som sträcker sig mellan vändkretsarne, särdeles söder om eqvatorn, från 160 till 240 grader östlig longitud, är en enda omätlig skådeplats för deras åtrå att öfverflygla och uttränga hvarandra. Hos hvarje liten svartbrun potentat på dessa med en förvånande yppighet begäfvade små jordfläckar hissar en storbritansk konsul sin flagga vid sidan af den franska; mellan dem båda uppsticker den företagsamme yankeen stjernbaneret, och utan att vi hemma i det gamla Europa derom hafva någon aning, är redan det tyska förbundet färdigt att på dessa aflägsna farvatten mäta sig med de gamla sjömakterna.

Sedan Sverige för snart tjugo år sedan utsände fregatten *Eugenie* på en tvåårig verldsomsegling, hvars händelser Skogman och Andersson på ett så intagande sätt skildrat, har denna del af verlden fått en ny betydelse för den menskliga odlingen. De gamla kanak- och maori-racerna vika till baka för den ständigt ökade beröringen med menniskor från vår egen verldsdel, missionärer af alla kristna bekännelser täfla med hvarandra i nit att utbreda sin lära, de europeiska makternas konsulter knuffas med hvarandra om rättigheten att utöfva protektorat öfver de halfvilda samhällena, och otaliga skepp trängas i hamnarne, för att bringa i verldshandeln produkterna af deras naturliga rikedom. Sedan konung Kamehameha om midsommaren 1852 höll

det vackra talet till Eugenies chef, såsom konung Oskars och de förenade rikenas tillfälliga representant, har den Havaiska staten ökat sin budget från 280 till 800 tusen dollars, och dess ut- och införsel hade för 5 år sedan uppuått den betydande siffran af 2 millioner. Detta är ingen småsak för ett rike som icke har mer än omkring 150 svenska kvadratmil i omfång, och hvars befolkning, hvilken Skogman uppgifver till 80,000 — Cook beräknade dem för 100 år sedan till fem gånger så många — småningom nedgått till några och 60,000. Detta är förhållandet på nästan alla ögrupperna i Oceanien. Den första beröringen med europeerna syntes vilja påskynda den förstöringsprocess hvari infödingarne redan då voro inbegripna. En återgång tycks emellertid nu börja att göra sig gällande; de kristna missionärerna arbeta med framgång på sedlighetens höjande, medan den utvidgade handeln med hvarje år öppnar rikare näringskällor, i följd hvaraf befolkningen på flere ställen åter är i stigande.

Det har ett dubbelt intresse att kasta en blick öfver Oceanien, derföre att vi här se både länders och samhällens uppkomst. Om ett nytt Atlantis en gång skall träda i dagen under dessa herrliga luftstreck, kan icke forskningen afgöra, men den kan åtminstone skönja den väg på hvilken de nuvarande ögrupperna uppstått och huru deras antal småningom förökas. I jordens inre arbeta såsom förr de vulkaniska krafterna; den longitudinära sträckningen af alla dessa arkipelager, från Australien och

Nya Kaledonien, Nya Hebriderna, Viti- och Vänskapsgruppen, Samona- och Cook's-, ända bort till Sällskaps- och Marquesasöarne, är icke annat än en omätlig bergskedja, hvars till största delen utbrända vulkaniska toppar sticka upp 2, 3, ända till 12,000 fot öfver hafsytan, medan dessa små polytarta skaldjur som af den nyaste zoologiska vetenskapen kallas *Madreporer* oupphörligt bygga och bygga på de lägre slutningarne, till dess äfven dessa småningom träda upp öfver vattenbrynet. Efter timmermännen kommer trädgårdsmästaren: vind och foglar bringa snart växtfrön från närbelägna öar, medan andra begynnelse till organisk natur ditspolas af hafsvågorna. Under den lifvande inflytelsen af tropikernas sol gro och skjuta dessa frön med förvånande hastighet, fästa sina groddträd vid sjelfva den hårda klippan, och omspinna den med ett nät af fibrer som kvarhålla de till en början sparsamma växtämnen, hvilka efter hand bilda den yppigaste matjord. Den ena monokotyledonen efterträder den andra, tills den ståtliga Pandanus kan finna fotfäste i någon fördjupning, för att i vinden utbreda sina långa fladdrande bladvimplar. Sedan går allt liksom i flygande. Från de första stammarne utskjuta ett nytt och starkare nät af rotgrenar, som fasthålla icke blott den egna stammens bladafvall, utan också alla de rester af koraller och andra hafsdjur som af bränningarne uppkastas på det nya landet. Redan höjer kokospalmen sin majestätiska stam, till ett tecken att människan kan komma och taga stället i besittning.

Huru dessa spridda fläckar, af hvilka de flesta icke innehålla mer än några få svenska kvadratmil, blifvit befolkade af människor som tillhöra samma race, med nästan samma språk och enahanda religiösa föreställningar, är icke lätt att begripa. Afstånden, betydliga för de bildade nationernas stora och välrustade fartyg, måste för vildarnes usla farkoster hafva varit fruktansvärda: Nya Hebriderna, Viti-, Tonga-, Samona-, Cook's- och Sällskapsöarne ligga nästan såsom stationer på en rak väg från vester till öster med nära 100 svenska mil mellan hvardera, och från Tahiti till Honolulu är det flere gånger detta afstånd. Det gemensamma ursprunget röjer sig äfven i seder och statsförfattningar,

ty ehuru de senare vexla till sina yttersta former, så att till exempel Tahiti liksom Sandwichgruppen företer en konstitutionell monarki, Viti en feodal förbundsstat med svag sammanhållning och Samona är en federerad republik, hvars ordning icke synes vara mycket större än den nuvarande parisiska kommunens, så är olikheten mellan alla dessa politiska ordningar icke större än olikheten mellan kejsardömet och republiken i det moderna Frankrike. Öfver allt är det familjen som är kärnan i det politiska samhället, och endast i de högst utvecklade af dessa stater består ett allmänt föreningsband utom för kriget. Befolkningarne äro till allra största delen kristna, dels romerskt-katolska, der franska inflytanden lyckats vinna öfverhand, dels protestantiska dissenterande, i synnerhet Vesleyanska metodister. I de minst odlade staterna är styrelsen, under ett skef af ärftligt konungadöme, ingenting annat än en försöfadt katolsk prestregering.

Uppmärksamma forskare hafva sedan många år bekräftat den erfarenheten att öfver allt inom den lefvande naturen inträder stillestånd och urartande, der individer af samma race eller samma familj oupphörligt förbinda sig med hvarandra; de medfödda egenheterna utbilda sig till karikaturer, om icke det gamla blodet uppspädes med friskare. Människan gör i detta afseende intet undantag från den öfriga skapelsen, och för att öfvertyga sig derom behöfver man endast uppmärksamt granska en hop habsburgska eller bourska familjeporättter, medan den närmare bekantskapen med befolkningsförhållandena i Oceanien har gifvit ytterligare styrka åt den åsigten, att menniskoracerna urarta, om de icke uppblandas genom inflyttningar. Det råder mellan några af de polynesiska arkipelagerna, såsom mellan Samona och Tonga, ganska lifviga förbindelser; de aristokratiska familjerna äro af gammalt beslägtade och underhålla medelst långväga resor gemenskap med hvarandra; äktenskap ingås mellan släkter som lefva på långa afstånd ifrån hvarandra, och på detta sätt utestänges den tröghet och försöfning som inträder på sådana ställen der ej blodet förnyas. Den spådom som Pritchard snart för trettio år sedan uttalade i sin *Natural History of Man*, att »halfkasterna» hafva framtiden i sina händer, synes gå i full-

bordan i Polynesian. Det är icke blott den starka europeiska invandringen som ger upphof till dessa blandade äkten- skap; äfven kineser och malajer flytta till dessa öar och taga infödda hustrur. Af- komlingarne af dessa äktenkap förena de bästa egenskaperna hos föräldrarne, fysisk styrka, skönhet, lifligare själsförmögenheter och uthållighet i arbete; det synes vara denna nya race förbehållet att draga full nytta af naturens beundransvärda rikedom, hindra den infödda befolkningens full- ständiga undergång och på sitt vis bidraga till människoslägtets framsteg.

En fransysk författare *L. Aube*, som på den nordamerikanska korvetten *Flying Cloud* 1869 gjorde en resa i dessa far- vatten, har i *Revue des deux Mondes* ny- ligen lemnat några högst läsvärda skildrin- gar från denna färd. Det är Samona eller Skepparöarne som i synnerhet äro föremål för hans skildring, och vi skola derur sam- manställa några sådana drag som bäst måla förhållandena i denna verldsdel.

Vi skola icke uppehålla oss vid natur- beskrifningarne; redan Lapérouse hade för- klarat hufvudön i denna grupp *Opoulou*, våra kartors Pola, för det vackraste han sett i Oceanien, icke ens Tahiti undan- taget, och mr Aube jäfvar icke sin store föregångares loford. Öarne äro vulkaniska med höga, vackert formade bergprofiler, och de sluttande sidorna äro betäckta af all denna tropiska växtherrlighet, som trots- ar målarens pensel liksom resebeskrifvarens penna.

Omgifven af korallref ligger den lilla ön såsom en törnos bland sina taggar. Det fins några få portar genom dessa far- liga bankar, hvilka det fordras lotsens säkra kännedom för att upptäcka, men innanför ligga skeppen säkra såsom i den bästa hamn. På en gång, midt ibland palmer och kokosträd, uppsticka de höga spirorna af en massa europeiska skepp: det är Apia, öns hufvudstad och stapelplats. Den lifliga handelsortens buller och brådska kontrasterar på ett sällsamt sätt med det omgifvande landskapets idylliska frid. En flod med gulaktigt vatten skiljer det euro- peiska Apia från den maoriska byn Mata- gofié och bildar vid sitt utlopp en rymlig halfcirkelformig hamn, kring hvilken de europeiska boningarne amfitheatraliskt höja sig. Här och der ibland dem uppsticka

tornen af kristna kyrkor och de vester- ländska konsulernas flaggstänger. Sålunda uppenbarar sig vid första anblicken Europa med sina religiösa idéer, sina politiska in- tressen, sin omätliga handelsverksamhet, men straxt bredvid ser man halfnakna malajer sitta i en cirkel under kokosträden på stranden, liksom i rådsförsamling, och talrika piroger med sina utspringande för- stäf plöja redden, uppfyllda af atletiska krigare, beväpnade med lansar och strids- klubbor, samma syn utan tvifvel som mötte de första gången landande européerna.

Men det var icke allt detta som i främ- sta rummet tilldrog sig den franske re- sandens uppmärksamhet: det var anblicken af den symbol som svajade från topparne af en mängd ståtliga klipperskepp af mer än 1,800 tons drägtighet; det var Nord- tyska förbundets hittills nästan okända flagga. Endast en simpel skonert hade för att helsa stjernbaneret hissat de en- gelska färgerna. I land samma kontrast: öfver enskilda hus svajade amerikanska och engelska flaggorna, under det i ena ändan på ett långt skeppsvarf, från en stång som liknade stormasten på ett linieskepp, blåste en ofantlig hvit duk med den tveklufna svarta örnen. Det var här Nordtyska för- bundets konsul uppslagit sitt storartade residens: de dertill hörande boningshu- sen, magasinerna, dockorna och varfven ut- gjorde nästan en stad för sig, och etabli- sementet tycktes med flit så anlagdt att dess obegränsade utvidgning icke skulle möta några hinder.

Under det första kriget med Preussen roade sig de danska matroserna att sätta träskor i sjön med små preussiska flaggor, och kalla dem för tyska flottan. Detta skämt lærer icke blifvit vidare upprepadt, sedan Tyskland numera har en örlogsflotta, som, om också icke i antal, dock åtmin- stone i duglighet, kan mäta sig med det bästa som de stora sjömakterna hafva att uppvisa. På samma sätt har det nu gått med deras handelsmarin. Tyskland har satt sig i sinnet att blifva ett sjöfarande folk af första ordningen, och vi hörde under det sista kriget ofta talas om att Bismarck ämnade i fredsslutet fordra afträddandet af någon eller några af de franska kolonierna. Denna fordran blef emellertid aldrig fram- stäld, förmodligen derföre att Tyskland icke behöfde några kolonier, sedan det re-

dan i tysthet förskaffat sig fast fot på de punkter af jorden som äro nödvändigast för utvecklingen af en storartad världshandel.

Det har säkert förvånat mer än en svensk som på senare tider besökt Hamburg och Bremen, att dessa gamla republiker på en gång blifvit så preussiskt sinnade. Nyckeln till gåtan ligger förmodligen i den lockelse som stormaktsskyddet har för alla sjöfarande folk. Man hade sett huru bekvämt, huru trygt och fördelaktigt det är att segla under en flagg som förmår att göra sig respekterad; Preussens kloka statsmän visste å sin sida hvad det är värdt att hafva företagsamma köpmän till undersåtar.

Det Nordtyska etablissementet i Apia är betecknande för den unga sjömaktens sträfvanden. Huset Godefroy i Hamburg, hvars chef härstammar från en fransk hugenottfamilj, är ett af de förnämsta i den stora, numera med Tyska förbundet införlifvade hansestaden. Handeln med kokosnötolja utgör en af de förnämsta rörelsegrenarne för denna firma, och denna affär bedrifves i största skala på dessa trakter af Oceanien. Hvarje år gå sex stora skepp af 1,800 till 2,000 ton från Europa till Apia, lastade med bomulls- och ylletyger, krigsvapen, krut och verktyg af alla slag, hvilka äro ämnade till bytesvaror, medan somliga af dem anlöpa Sidney och der landsätta talrika tyska utvandrare, hvarefter de intaga stenkol eller gå i barlast till Samoaöarne. Till Europa återföra de full last af kokosnötolja eller saltorkade kokosmandlar. Små galeaser svärma rundt om denna och kringliggande ögrupper, samt upphemta der dessa exportvaror, för att med dem fylla de ståtliga hamburgskeppen.

Utom kokosnötoljan, som är dessa tracters allmännaste och dyrbaraste stapelartikel, alstra de pisang, sockerrör, brödfruktrådet, dadlar, batater, kaffe, thé och äfven bomull, hvilken senare växt i stor skala planterades under nordamerikanska inbördeskriget, fastän kulturen efter fredslutet synes hafva blifvit öfvergifven.

Det är ingen dålig affär denna kokosoljehandel; den ger 2 å 300 procent i ren behållning. Det tyska handelshuset har tillintetgjort all konkurrens; det står utan medtäflare på marknaden, och det hör till undantagen att någon Sidney-firma nu mera försöker, icke att mäta sig med Go-

defroy-huset, utan på sin höjd att uppsamla några sparsamma ax efter dess lysande skörd.

Men härmed var den tyska äregirigheten ännu icke tillfredsställd. Den hamburgska firmans agent på stället hr Weber, en ung kraftig och företagsam man, som genom vidsträckta studier gjort sig beredd att spela en större rol än köpmannens, hade nyss blifvit utnämnd till Nordtyska förbundets konsul, och vid den tid då *Flying Cloud* besökte dessa farvatten, var allmänna uppmärksamheten sysselsatt med de högt flygande planer med hvilka den nye diplomatiska agenten umgicks, för att öfver denna del af världen utsträcka det tyska fäderneslandets politiska inflytande. Man väntade just i dagarna till Apia ett tyskt örlogsfartyg, som var stadt på världsomsegling, och det hviskades om ingenting mindre än ett besittningstagande för preussisk räkning af hela Samoa-arkipelagen.

Det är oss icke bekant huru vida ett sådant steg någonsin försöktes, men om så är, synes det icke hafva ledd till önskad framgång, efter som ingenting vidare derom blifvit förspordt. Det fins också andra makter, som icke skulle godvilligt underkasta sig ett sådant försök. Den engelske konsuln på platsen mr Williams, som lefvat tjugo år bland infödingarne och talar deras språk som sitt modersmål, har en oerhörd inflytelse på de inhemska höfdingarne, som förstärkes genom de protestantiska missionärernas verksamma understöd, och hvilket icke den fransk-katolska biskopen, med sin talrika stab af prester och missionärer, genom alla sin bemödanden lyckats skaka. Bakom Williams står Förenta staternas konsul mr Coe, och här åtminstone synas de engelska och de nordamerikanska intressena vara identiska.

Dessa tre män representera tillsammans Europa midt i Oceanien, ty den franska missionschefen är, efter sin egen landsmans halfsatiriska yttrande, så upptagen af sina omsorger att fånga själar åt Rom, att han förlorat allt inflytande på de världsliga angelägenheterna. Den anglosaxiska racens starkare lifskraft visar sig här i hela sin glans vid sidan af den romaniska: det är hon som dominerar chefernas handlingar, som sätter sin prägel på samhällsskicket och lagarne, samt åstadkommer denna märkvärdiga ordning, som gör att

européerna utan vapen kunna röra sig med fullkomlig trygghet midt ibland en befolkning som hör till de stridbaraste i hela Oceanien.

Man får emellertid icke föreställa sig att de britiska agenterna hvar för sig äro mönster af rättvisa och moderation. De göra sig ofta skyldige till betänkliga maktmissbruk, och den engelske konsuln i Apia synes i detta fall hafva lemnat mycket öfrigt att önska. Den franske författaren som vi citerat anför mer än ett exempel på mr Williams' öfvergrepp och inblandningar i de inhemska angelägenheterna, som flere gånger föranledt reklamationer och klagomål hos engelska regeringen, men han erkänner också beredvilligt denna regerings stora moderation, och det berömliga uppförande cheferna på de britiska krigsskepp hvilka stundom besöka öarne städse iakttaga i förhållande till de infödde.

Det kommer utan tvifvel en tid, då den europeiska utvandringen skall företrädesvis vända sig åt dessa af naturen så rikt begåfvade öar, och genom sin större uthållighet i arbete, liksom sin högre intelligens, draga den fördel af dessa förmåner som den lata och likgiltiga inhemska racen lemnar utan uppmärksamhet, ty klimatet är sundt för européer, oaktadt den höga temperaturen, och de talrika kommunikationerna göra nu mera dessa trakter lätt tillgängliga från de gamla verldsdelarne. Men dertill fordras utvecklingen af bättre egenskaper än dem som hittills ledt de civiliserade folkens äfventyrsälskande utvandrare. Upptäckten af de rika guldtrakterna i Kalifornien och Australien har tilltalat vinstbegäret och uppkallat stormande lidelser. Att i hast förvärfva en fabelaktig rikedom, för att kunna väcka uppseende med sitt öfverflöd efter återkomsten till Europa, har hittills varit det hufvudsakliga, om ej det enda syftet för dessa skeppsbrutne från den gamla världen, hvilka träffas här och der på de nya skådeplatserna. De söka att uppnå detta mål hvar och en på sitt vis, efter sin nations särskilda skaplynne, engelsmannen och tysken genom segt och envist arbete såsom nybyggare och plantör, nordamerikanerne genom sina sjöexpeditioner och sin ihärdighet i uppsökandet af okända marknader, »fransmännen» — vi bedja våra läsare be-

märka att det i detta fall är en fransmans omdömen vi citera — »med mycket få men ganska hedrande undantag genom företag af allehanda slag, hvilka för det mesta misslyckas, emedan de äro från början illa anlagda, eller också fordra större uthållighet och jemnare arbete än dessa vankelmodiga och otåliga själar kunna åstadkomma. Detta är åtminstone den erfarenhet vi samlat under våra långa resor».

Hvad ondt sådana individer kunna uträtta, som sjelfva oroliga och äfventyrsökande icke hysa några betänkligheter att störa freden och ordningen i de samhällen der de blifvit gästvänligt upptagna, bevisar den franske resebeskrifvaren med en af sina landsmäns exempel. Född af en hederlig officersfamilj hade denne äfventyrare för dåliga seder tidigt nödgats öfvergifva fäderneslandet, för att fresta sin lycka på andra håll. Han försökte sig på åtskilliga ställen i Sydamerika, utau att lyckas, och begaf sig derefter till Tahiti, der det icke synes hafva gått honom mycket bättre. När fransmännen 1864 togo i besittning Nya Kaledonien, för att der anlägga en straffkoloni, realiserade han så godt han kunde spillrorna af sin egendom och skaffade sig ett fartyg, på hvilket han företog resan till detta nya Eldorado för samvetslösa lycksökare. Men på vägen gjorde han skeppsbrott vid Tongaöarne, och som olycken hade skett genom vårdslöshet hos en af lotsarne på stället, tilltvang han sig af konung Georg af Tonga en betydlig skadeersättning, dock mot vilkor att genast lemna denna lilla monarks stater och aldrig mer återkomma dit. Han begaf sig då till den lilla ön Wallis, ett rike på tre eller fyra tusen inbyggare, styrdt af den unga drottning Amalia, som genom sin tillgifvenhet för katolicismen och det beslutsamma beskydd hon egnade åt de franska missionärerna fått en viss märkvärdighet. Här lefde han nio år under förevändning att bygga sig ett nytt fartyg, och stod den första tiden i bästa förhållande till de franska presterna, hvilka utgöra öns egentliga regering. Men efter hand blef han bråkig och besvärlig, till den grad att drottningen måste mot honom begära skydd af chefen på franska krigsskeppet *Mégère*, som händelsevis uppehöll sig i närheten af ön. Den skrifvelse som hon för detta ändamål afsände från

sin hufvudstad Regina Spei, är så målande för dessa små ödrotters ställning och tänkesätt, att det förtjenar anföras:

»Jag helsar er med vänskap, chef på franska korvetten *Mégère*, som gör mig den äran och det nöjet att besöka mig i min lilla stat. Huru länge det är sedan vår förbindelse med Frankrike upphörde!

Var välkommen. Jag ber er, kom och hjälp mig i de många svårigheter hvilka uppstå för mig af européer som bosätta sig i mitt rike. Min moder Falakika har gjort allt hon kunnat för att från ön afhålla er landsman D., men han vägrar att lyda henne. Långt ifrån att resa sin väg, har han gjort allt hvad han kunnat för att bereda oss förlägenheter.

Olyckan kom deraf att de engelska sjömännen vägrade att taga honom med sig; nu envisas han och säger till mig att om jag kör bort honom, så lemnar han kvar sina varor, och då blir jag ansvarig för dem. Men jag försäkrar er, kommandör, att jag icke vill åtaga mig ausvaret för hans tillhörigheter. Jag kommer väl i håg de tjugo tunnor olja som vi en gång fingo utbetala åt engelsmännen för ett hafveri på hvilket jag icke ens vill tänka.

Kommandör, visa mig nu den välviljan att själf ålägga denne man att lemna mitt område. Vi hafva hört sägas att man på Tahiti reklamerar honom för skulder. Om så är, så visa er på samma gång förbindlig mot hans fordringsegare och barmhertig mot mig.

Han har komprometterat min ö inför en engelsk skeppskapten, till den grad att han var nära att ådraga mig ett krig, ty denne herre trodde hvad han sade.

Han har nekat att betala min mor tull för olja, på den grund, sade han, att hennes regering icke var såsom den borde. Han bringar oenighet i hushållen genom sin förbindelse med gifta kvinnor. Han bringar oenighet mellan européerna som bebo mitt rike; han bringar oenighet mellan mina undersåter.

Han bygger ett skepp och påstår efter den europeiska rätten att man icke kan afbryta en persons arbete, på grund af de förluster som derigenom skulle uppstå för honom; och jag bör säga er, att jag vet icke huru många år detta fartyg stått på stapeln: det blir aldrig färdigt.

Så ofta han kommer öfver bränvin, fyller

han dermed både män och kvinnor, till plåga för min fader och min moder, till plåga för mig.

Jag blygs för de förebräelser som jag får uppbära af européerna: de säga att jag är öfvergifven af Frankrike, att Frankrike icke har någon vänskap för mig, jag som lärt att älska Frankrike allt sedan jag var ett litet barn.

Så kan en enda främmande äfventyrare under än den ena än den andra protexten störa friden i ett litet samhälle, som i sin enslighet och under inflytande af kristna presters lära och styrelse — ty sedan tjugo år är den fransk-katolska missionen landets verkliga styrelse — borde vara ett sanmfärdigt paradís på jorden. Men sådan är förbannelsen af de civiliserade folkens laster, att när de utkastas ur de gamla samhällena, sprida de pest och förruttelse i de nya. Vi sågo i ett föregående nummer, huru Frankrikes nu störtade regering fört kristendomens och civilisationens vapen i det gamla Kina, och till hvilka följder dess målsmanskap för den romerska hierarkien der slutligen ledde. Det är icke nödigt att här erinra om hvad de flesta af våra läsare känna förut, nemligen det sätt hvar på samma regering och dess företrädare under flere årtionden uppträdt snart sagdt på alla punkter i Oceanien, huru de under den anspråksfulla titeln *Établissement Français de l'Océanie* sökt grunda ett franskt principat öfver hela denna verldsdel, huru dess agenter uppträdt, omstörtat regeringar, upprättat franska protektorat och framfört allt med romerskt bigotteri infört parisiska seder på Tahiti, på Sandwichsöarne och på så många andra ställen. Frankrikes närvarande ställning gör det troligt att dessa religiöst politiska eröfringsförsök hädanefter skola upphöra, och vi anse att dermed ingenting förloras för menskligheten. Det bästa den katolska missionen utträttat ligger århundraden till baka i tiden; nu mera synes den, trots allt den högsinnade personliga uppoffringen hos deras andlige, trots all den intellektuella förfining hvaraf åtminstone cheferna äro innehafvare, hafva förlorat sin lifskraft och nedsjunkit till ett ihåligt formväsende. England proklamerar mer och mer äfven i dessa aflägsna nejder non-interventionens grundsats, dess regering blandar sig icke vidare i malaj-furstarnes små tvister, och

åtnöjer sig med att skydda sina fjerrboende undersåter till lif och egendom samt efter hand inleda handelsförbindelser med de främmande folken. Den nordamerikanska republiken inskränker sig ännu mer till de rent merkantila intressena på alla punkter som ej ligga nog nära för att omedelbart attraheras af den ständigt växande statskroppen. Deremot är den tyska äregirigheten vaken. Det var 1866 års händelser som medförde upprättandet af det nordtyska konsulatet på Samonäarne, och redan har dess representant

sträckt sitt politiska inflytande jemte sina personliga besittningar vida utöfver det ursprungliga omfånget för båda. Hvad skall det nu blifva, sedan hr Weber blifvit diplomatisk agent för ett stort kejsarrike? Det tyska folket älskar att kalla sig verldsomfattande, och dess nuvarande regering förstår ypperligt att smeka dessa utåtsträfvande tendenser. Den första följden af Tysklands nyvunna supremati i Europa torde blifva en ny folkvandring, en på stor fot organiserad utflyttning till främmande verldsdelar.

Blick på pressen.

Det enda anmärkningsvärda vi lyckats påträffa under den förflutna veckan är den ifver hvarmed de tre stora dagliga tidningarna i Stockholm, som kämpade så enhälligt för regeringens försvarsproposition, nu mera lika enhälligt förklarar sig för ett modifieradt förslag med lindringar, och vi förmoda att de äro riktigt under rättade. Huru vida försöket med partiell efterskänkning kommer att lyckas bättre nu än för två år sedan, återstår ännu att erfara. För vår del är det oss icke klart, hvilken grund man har att stå på, om man öppnar ett köpslagande med en del af indelningsverkets förpligtelser, för att ännu till en tid lyckas få behålla de öfriga. Vi säga med afsigt till en tid, ty efterskänkes till exempel genast en femtedel, skall det icke dröja länge inuan det rådande partiet tager en till, och så efter hand äfven de tre återstående, för att låta dess bördor, som äro statsverkets oförytterliga tillgång, ej emväl på andra samhällsklasser fördelas. Indelningsverkets aflyttande och tungans läggande på de andra klasserna af medborgare blir på sådant sätt endast en tidsfråga.

Den som känner den verkliga allmogens tänkesätt vet mycket väl, att det icke är sjelfva roteringsbesväret som man vill afskudda sig, utan den förökade vapenöfningen för söner och drängar, som väcker största farhågan, och om i Andra kammaren intet särdeles motstånd väcktes mot värnepligtslagen, så var det af det naturliga skälet att man på en omväg beslutit förkasta den i klump; i Första kammaren gjordes deremot allvarsamma invändningar

mot den långa värnepligtstiden. Det är på detta område som vi, efter mer än en sakkunnig mans föredöme, skulle vilja söka lindringarne, och vi återfinna äfven denna tanke i en till *Wäktaren* insänd artikel, hvarur vi anse följande satser värda ganska mycken uppmärksamhet:

Om vi, som för oss synes bäst, stödja vår arméorganisation på det gamla indelningsverket, så bör först dettas politiska sida betraktas. Då nya representationsförslaget var antaget, hvarom vi med blandade känslor mot togo underrättelsen, så stod dock en sak genast klar för oss, eller att genom den nya representationen i en närmare framtid indelningsverket komme att allvarsamt hotas, samt i sammanhang dermed, frågan om privilegierad och oprilegierad jord komma å dagordningen. Huru mycket man nu än må stödja sig på ärfd eller förvärfd rätt och på gammal häfd, så borde kunna medgifvas, att det i sig sjelf ligger något stötande uti att i ett till borgerlig jemlikhet sträfvande samhälle höra talas om privilegierad och oprilegierad jord, och i och med det samma de privilegierade stånden afskaffades, så ligger det nära till hands att äfven få privilegierna från jorden borttagna, och vi tro det vara skäl i att ej för mycket slå döförat till för denna mer eller mindre berättigade fordran, utan i stället i tid söka åstadkomma en någorlunda billig lösning af densamma.

Äfven de jordegare, som erkänna indelningsverkets nytta ur militärisk synpunkt, beklaga sig dock icke blott öfver de bördor, hvarmed detsamma trycker på jorden, utan nästan ännu mer öfver det trassel och de obehag af mångfaldiga slag, som det medför för rust- och rotehållare; och då detta icke kan bestridas, blir det väl en oundviklig fordran att om man vill bibehålla indelningsverket skilja det från att direkt underhållas af jordegarna. Sker ej detta, så måste det stora missnöjet med denna institution förr eller senare föranleda dess afskaffande.

Man har mycket klandrat Andra kammarens senaste votum i försvarsfrågan, och vi medgifva gerna att det var mycket raskt, och visade en allt för långt drifven uppmärksamhet för egna intressen, att vilja utan all ersättning i en nära framtid blifva af med hela roteringsbördan; men å en annan sida kan ifrågasättas, om icke regeringen sjelf genom sitt nya försvarsförslag härtill gifvit en frestelse. Då man framlagt ett förslag, som beväpnar hela befolkningen ifrån 20 till 40 år, låt vara ej så fullständigt öfvad som den preussiska milisen, men dock i samma omfattande stora skala, så ligger den frågan nära till hands, hvarföre vi på köpet ytterligare skola hafva ett indelningsverk, helst då regeringen åtminstone icke i sjelfva förslaget inrymt någon lindring för rust- och rotehållare. Huru fördelaktigt än regeringens förslag må anses i militäriskt afseende, så anse vi det dock icke hafva varit politiskt klokt, samt att det var lätt att förutse, att det ej kunde i oförändradt skick blifva antaget af Andra kammarens majoritet.

Författaren vill vidare att alla rotar betala en viss årlig afgift i penningar, och att soldaten, såsom i flere landskap redan nu eger rum, får sitt torp med planteringsland afsöndradt från roteringshemmanet. Vi hemställa till honom emellertid, om »stugan» är någon ovilkorlig nödvändighet, och om ej, såsom nu sker i de södra landskapen, soldaten, der han så finner för sig beqvämast, också kan för sig sjelf söra för sin bostad. Hufvudsaken är att den statsegendom som ligger i indelningsverket ej förskingras, och vi tro att författaren i ingen ringa mån träffat sanningen, då han uttalar den öfvertygelsen »att enda sättet att varaktigt bevara indelningsverket är att helt och hållet skilja det ifrån jorden. Andra kammarens votum är i detta fall ganska betecknande och bör åtminstone hafva det goda med sig att lända regeringen till fingervisning».

Han fortsätter derefter:

Blir indelta armén på dylikt sätt grundad, så äro vi fullkomligt ense med regeringen att öka densamma under enahanda vilkor med 6,000 båtsmansrotar, som numera äro obeförliga för sjöförsvaret. Dess utom skulle vi vilja öka den stående armén med åtskilliga artilleribatterier och kanske äfven kavallerisquadroner, samt ytterligare några värfvade infanteriregementen, så att hela den stående styrkan blefve 40,000 man. Man bör ej vara allt för

rädd för värfvade trupper, ty om de än hafva sina olägenheter, så äro äfven fördelar dermed förenade, och flere än en tänkare, deribland biskop Agardh, hafva ansett, att ett måttligt antal värfvade trupper verka fördelaktigt genom att i sig upptaga en del af samhällets drägg, som annars befolkar korrektionshusen. Det är neml. tydligt att många sysslösa, lättsinniga och illa uppfostrade ynglingar skulle kunna räddas, om de i tidigare år hade tillfälle taga värfning och derigenom uppfostras till ordning och tukt.

Derefter kommer han till frågan om beväringstyrkan, och anser, med beräkning af Tysklands krigsmakt, att vi skulle kunna nöja oss med de fem gamla beväringssklasserna och helt och hållet kunna »bortkasta den öfriga apparaten, landstorm m. m., som vi i allt fall tro blott hafva ett värde på papperet och i rullorna.» Om öfvingstiden yttras slutligen:

För icke så många år sedan öfvades blott första klassen, och denna endast i 10 dygn, och ehuru denna öfning var ytterst ofullständig, så ansågo vi den dock tillräcklig, och det var väl också endast beräknadt att hos beväringen inskärpa dess egenskap af att i krigstid anses såsom stammens rekryter, helst militärväsendet ännu ej den tiden i Europa hade tagit den stora utveckling som nu synes höra till ordningen för dagen. Vi anse således visserligen numera att denna öfningstid är otillräcklig och bör ökas; dock bedja vi att få fästa uppmärksamheten på, att efter de flesta militärers öfverensstämmande omdöme de mest utsträckt sommaröfningarne dock aldrig af beväringen kunna göra fullbildade soldater. För att vara en god soldat fordras äfven vissa moraliska egenskaper, som aldrig erhållas af en trupp, hvilken blott en del af året betraktar sig som soldat och den andra delen såsom fri medborgare. Den indelta soldaten har visserligen äfven en blott kort årlig öfningstid, hvilken dock kan ökas, men han lever en längre tid i känslan af att vara soldat, underkastad disciplin och ordning, samt sammanväxer med sitt befäl till en trupp, en liten stat i staten, med särskilda åligganden och förpligtelser. Vill man derfor hafva beväringen fullfärdigt krigsduglig, så blifver ingen annan utväg än att liksom i Preussen under ett eller flere år garnisonera den, något som vi icke tro här i landet skulle vara lätt att erhålla riksdagens samtycke till. Under krig inträder deremot andra förhållanden och den under fred något öfvade, men ej fullfärdiga beväringen kan under krigets allvar inom icke så lång tid med de förut varande fullfärdiga kadrerna sammansmälta till en duglig armé.

Strödda underrättelser.

Också en referent. Vi hafva snabb-skrifvare som redogöra för de offentliga förhandlingarne, och man har till och med på sista tiden sett en af våra tidnings-redaktioner skicka referenter i kyrkorna för att upptaga och granska vissa predikanter föredrag, ett företag hvars nytta vi för vår del icke vilja bestrida. Men vi sakna ännu rapportörer af samtalen i de enskilda sällskapskretsarne, ehuru sådana redogörelser icke skulle sakna sitt intresse för bedömandet af det allmänna tänkesättet eller åtminstone af de allmänna intressena. En stor filosof var en gång elak nog att företaga sig ett sådant referentarbete, och hvad han antecknade är ungefär det samma som man hör ännu i dag vid hvarje spelbord.

Vi befinna oss i Exeter House i London, uti ett aftonsamkväm hos skattkammarkaus-leren lord Ashley. Fyra höga personligheter bilda ett spelparti. Icke långt ifrån dem sätter sig en annan af husets gäster med en anteckningsbok och blyertspenna i handen. Flere partier följa på hvarandra, utan att mannen rör sig från sin stol: han betraktar spelarne uppmärksamt och upphör icke ett ögonblick med sina anteckningar, till dess de slutligen blefvo uppmärksamma på hans åtgörande och frågade honom hvad det var som så oafslätligt sysselsatte honom. Se här, mylords, svarade han; när jag såg er fyra tillsamman, företog jag mig att ut-föra en tanke med hvilken jag länge um-gåtts, nemligen att göra mig tillgodo det tankeutbyte som skulle komma att ega rum mellan så framstående personligheter. Om J så viljen, är jag i tillfälle att ord för ord göra eder reda för hela samtalet som egt rum allt sedan början af edert spelparti.

Våra läsare gissa lätt det följande, kon-versationens fullkomliga obetydlighet, upp-repandet af samma konststermer, anmärk-ningar öfver de utspelade korten, utrop om otur och kritik af medspelarnes förfarande. Allt detta var så enformigt, att efter några minuter uppstodo alla fyra, hvilka hvar för sig voro statsmän af verklig förtjenst, och öfvergäfvo skrottande spelbordet. Mannen med blyertspennan var *John Locke*, den berömda författaren till *Utkast om den mänskliga tankeförmågan*.

Fastän två hundra år gammalt, skulle filosofens företag, om det upprepades, ingen-ting förlora i verksamhet. Konversationen i spelsällskapen, liksom i så många andra, har ingenting förlorat af sin ursprungliga beskaffenhet.

Den britiska tänkarens experiment skulle lyckas än en gång, och man skulle någon gång ännu kunna försöka att med hopp om framgång på detta sätt rycka begåfvade menniskor undan en själsmördande sys-selsättning.

En namnkunnig hund. En gods-egare i Somersetshire skref 1608 till tron-följaren i England denna märkvärdiga och autentiska berättelse om sin hunds säll-synta egenskaper och besynnerliga förhål-lande, och tillade den försäkran, att det icke var något öfverdrifvet eller otillförlitligt i hvad han omtalade.

»Fastän det icke kan falla mig in att bestrida de höga egenskaper som gjort Alexanders häst verldsberömd, tror jag mig, utan att nedsätta Bucephalus, väl kunna jemföra honom med min hund. Om han icke burit en stor konung på ryggen, har han ofta varit smekt och vänligt till-talad af en stor furstinna. Jag har be-rättat Ers höghet huru han gjorde tjänst såsom budbärare mellan mitt landthus och palatset i Greenwich, och huru noggrant han frambar till hofvet allt hvad man hade anförtrött honom. Han återkom välbehål-len till mitt hus, bärande hela hofvets tacksägelser, som behagat begagna sig af hans tjänster, och vår nådiga drottning har aldrig hört talas om att han förrådt de förtroenden som varit honom öfverlem-nade, såsom så många andra gjort genom sin pratsjuka och sin obetänksamhet, hvilka haft sig anförtrödda vida viktigare angelä-genheter. Jag bör icke heller glömma att berätta Ers nåd, huru han en gång från mitt sommarhus afsändes af min betjent med två buteljer utsökt vin, och huru han, då han märkte att bandet lossnade, hade den omtanken att skickligt gömma den ena buteljen i vassen, tog den andra mellan tänderna, och sedan han burit den dit han skulle, genast återvände för att hemta den kvarlemnade. Om händelsen synes Eders

höghet allt för öfverraskande och otrolig, hafva vi vitnen i folket som arbetade på egorna och som sågo huru han betedde sig; dessa personer lefva ännu för att kunna berätta att de ett ögonblick voro frestade att spela den hederlige budbäaren ett skälmstycke och behålla buteljen för egen räkning, men besegrade detta begär, för att icke stå ett hundkreatur efter i heder och rättskaffenshet. Under en resa till London roade sig några lösa personer att locka honom till sig, fånga honom och föra honom till spanske ambassadören, der jag efter sex veckors spaningar slutligen hade den lyckan att återfinna honom. Men han hade under denna tid gjort sig lika älskad och oumbärlig hos den adle granden som hos mig, och denne ville icke återlemna honom förr än jag inför ett talrikt sällskap lätit honom utföra så många konststycken, att man omsider måste erkänna mig såsom hans egare. Bland annat skickade jag honom till matsalen med befallning att hemta mig en fasan, som han tog på en talrik till hela sällskapets stora förnöjelse, hvilken steg ännu högre, när jag tillsade honom att lägga fasanen till baka på bordet på samma fat der han hade tagit honom. Härpå erkände församlingen mina fulla rättigheter, och vi blefvo till stor ömsesidig glädje återgifna åt hvarandra. Jag kunde ännu berätta många underbara saker om honom, men Ni bjuder mig att i minnet återkalla för stora lidanden — *infandum jubes renovare dolorem*, såsom det heter hos den romerske skalden — och jag vill derföre endast omtala huru jag förlorade honom. Under en resa till Bath, fick han det infallet att hoppa upp på halsen af min häst och tycktes angelägen att tillvinna sig mina smekningar och min uppmärksamhet mer än han på länge hade gjort, och då jag sade honom att han skulle lemna mig i fred, emedan han fördröjde mig och jag hade brådt om, betraktade han mig med en sådan ömhet, att jag icke kunde låta bli att smeka honom med handen. Men aek, han kröp in i ett snår af törnbuskar och blef så söndersliten af taggar, att han dog kort derefter.

Ulysses kunde prisa sin hund Argus och Tobias hunden som vägledde honom, hvars namn den Heliga skrift icke har bevarat; men jag påstår att min Bungey gaf dem

ingen ting efter, och till och med öfverträffade dem i redlighet, själsnärvaro, ypperlig klokhet och förunderliga handlingar, att icke tala om de otaliga bref han burit mellan London och Greenwich.

All den stund jag icke tviflar att Ers höghet älskar min hund, om icke mig, har jag trott mig böra något vidlyftigare afhandla hans förtjenster, och jag vågar till och med påstå, att af alla de hundar som besöka Er höge faders hof, är det ingen som ådagalagt större ömsinnet, mer begär att göra sig angenäm och som haft mindre betalt för sina tjänster än den om hvilken jag talar. Ty sannerligen var icke min tjänare nöjd med ett ben, då andra vänta mycket dyrbara belöningar och deraf göra sig ett ständigt träto- och skiljeben.

Jag förblifver Er höghets vän

John Harrington.

Alltid färdig till den tjänst Ni behagar fordra af mig.»

Petroleum-belysningen skall, i fall man får tro engelska tidningar, vara nära att inträda i ett nytt skede. Vid en af de sista sammanträdena af »London Society of Arts» skall nemligen ha förevisats en metod, enligt hvilken petroleum från en gemensam reservoir kan ledas i frör till alla de ställen der man vill anbringa en låga, alldeles på samma sätt som detta sker vid gaslysning. Man skall på detta sätt vara i stånd att för billigt pris belysa icke blott byggnader utan äfven hela städer. De försök som inom det omnämnda vetenskapliga sällskapet blifvit utförda skola ha slagit mycket väl ut.

Nytt ålderdomsfynd. Nära Trajani forum i Rom har en kolossal torso i den renaste stil blifvit anträffad i jorden. Man tror att den tillhört Trajani bildstod. Regeringen har för afsigt att inköpa densamma för det Capitolinska museum.

Innehåll:

	Sid.
Regeringen och Riksdagen	321.
Europeiska stråfvanden i Oceanien	327.
Blick på pressen	333.
Strödda underrättelser:	335.
Också en referent m. m.	335.